

Ks. Piotr Kulbacki

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

ORCID: 0000-0003-4139-4328

KRUCJATA WYZWOLENIA CZŁOWIEKA W ŚWIELE *NOVO MILLENNIO INEUNTE*

THE CRUSADE FOR HUMAN LIBERATION IN THE LIGHT OF NOVO MILLENNIO INEUNTE

ABSTRACT:

The article presents the results of research into the basic assumptions of the religious and moral renewal movement – the Crusade for Human Liberation. This movement was founded by Father Franciszek Blachnicki at the beginning of John Paul II’s pontificate and is an example of „Polish liberation theology” based on the biblical concept of liberation. The Crusade shapes alcohol-free mentality (voluntary abstinence) in order to educate children, adolescents and adults (prevention) towards sobriety and support against substance and behavioral addictions. The research was conducted in the light of John Paul II’s document *Novo millennio ineunte* introducing the Church into the third millennium of Christianity. The document indicates the need of rejection of violence or a sense of one’s own moral superiority and demands solidarity with people who have been subjected to multiple forms of slavery. The indications of *Novo millennio ineunte* are implemented in the formation and ministry of the Crusade for Human Liberation, founded two decades earlier and operating fruitfully today in many countries.

Artykuł prezentuje wyniki badań podstawowych założeń ruchu odnowy religijno-moralnej: Krucjaty Wyzwolenia Człowieka. Ruch ten został zainicjowany przez ks. Franciszka Blachnickiego u zarania pontyfikatu Jana Pawła II i stanowi przykład „polskiej teologii wyzwolenia” bazującej na biblijnej koncepcji wyzwolenia. Krucjata kształtuje obyczajowość bez alkoholu (abstynencja dobrowolna) w celu wychowania dzieci, młodzieży i dorosłych (profilaktyka) do trzeźwości oraz wsparcia wobec uzależnień substancjalnych i behawioralnych. Badania przeprowadzono w świetle dokumentu Jana Pawła II *Novo millennio ineunte* wprowadzającego Kościół w trzecie tysiąclecie chrześcijaństwa. Dokument wskazuje na odrzucenie przemocy lub poczucia własnej wyższości życia moralnego oraz domaga się solidarności z wielorako zniewolonym człowiekiem. Wskazania *Novo millennio ineunte* znajdują odpowiedź w formacji i posłudze Krucjaty Wyzwolenia Człowieka powstałej dwie dekady wcześniej i działającej dzisiaj owocnie w wielu krajach.

Słowa klucze: teologia wyzwolenia, Krucjata Wyzwolenia Człowieka, Blachnicki, „wyobraźnia miłosierdzia”, abstynencja dobrowolna, *Novo millennio ineunte*

Keywords: theology of liberation, Crusade for Human Liberation, Blachnicki, “creativity” in charity, voluntary abstinence, *Novo millennio ineunte*

Artykuł prezentuje wynik analiz teologicznego fundamentu Krucjaty Wyzwolenia Człowieka prowadzonych w świetle Listu apostolskiego *Novo millennio ineunte*¹. Ten ważny ruch odnowy religijno-moralnej powstał u zarania pontyfikatu papieża Polaka, czyli 8 czerwca 1979 r. Podjęta zostanie próba udzielenia odpowiedzi na pytanie o uniwersalność owego ruchu w kontekście impulsów nauczania Jana Pawła II u progu trzeciego tysiąclecia.

1. WYZWOLENIE CZŁOWIEKA W PERSPEKTYWIE „POLSKIEJ TEOLOGII WYZWOLENIA”

Do priorytetów początku posługi Jana Pawła II należało odniesienie się Magisterium Kościoła do zyskującej akceptację w latach 70., zwłaszcza w Ameryce Łacińskiej, idei nazywanej „teologią wyzwolenia”. Jan Paweł II podejmował tę tematykę podczas swojej pierwszej podróży zagranicznej do Meksyku². W dobie szerzenia się wpływów państw powstałych na fundamencie marksistowskim proponowano chrześcijanom pewną metodę „pomagania”: „wyzwolenia” ich społeczeństw żyjących w ubóstwie i poddanych przemocy rozmaitych reżimów totalitarnych. Ewangeliczne przesłanie dotyczące miłości, braterstwa, dzielenia się z ubogimi, rozpowszechniane przez Kościół, zamieniano na wezwanie do realizacji tych postulatów, ale drogą przemocy właściwej marksizmowi³. Nawet wielu katolików, także duchownych, dostrzegając bezskuteczność działań Kościoła, poddało się presji walki z ubóstwem „na skróty”, nie bacząc na to, że idea ta przenoszona była ze środowisk, w których już zdążyła w XX w. wydać gorzkie owoce: fizyczne i duchowe zniewolenie ludzi, a nawet całe systemy totalitaryzmu. Dlatego jednym z pierwszych wyzwań stojących przed Janem Pawłem II było dawanie pozytywnych wskazań przeciwstawiających się owym ideom rzekomo odwołującym się do troski o dobro człowieka, a w rzeczywistości głęboko nieludzkim⁴.

W tym samym czasie dynamicznie rozwijał działalność ewangelizacyjną sługa Boży ks. Franciszek Blachnicki (1921–1987). W założonym przez niego Ruchu Światło-Życie wspierał człowieka poddanego systemowi totalitarnemu

¹ Jan Paweł II, List apostolski *Novo millennio ineunte* (2001) [dalej: NMI], nr 35.

² Jan Paweł II po powrocie z Meksyku stwierdził: „Trzeba przyznać rację jednemu z wielkich współczesnych teologów [Hansowi Urs von Balthasarowi], który słusznie domaga się teologii wyzwolenia o uniwersalnym zasięgu. Tylko konteksty są różne, ale sama rzeczywistość wolności jest uniwersalna, a zadaniem teologii jest odnalezienie jej prawdziwego znaczenia w różnych i konkretnych kontekstach historycznych i współczesnych” (21.02.1979) – cyt. za: F. Blachnicki, *Problem alkoholizmu w świetle teologii wyzwolenia*, w: tegoż, *Prawda – Krzyż – Wyzwolenie. Ku polskiej teologii wyzwolenia*, Kraków 2017, s. 19.

³ Por. J. Górski, *Teologia wyzwolenia*, w: *Wielka encyklopedia nauczania Jana Pawła II*, Radom 2014, s. 1100–1101.

⁴ Por. Kongregacja Nauki Wiary, Instrukcja *Libertatis nuntius* (1984); Kongregacja Nauki Wiary, Instrukcja *Libertatis conscientia* (1986).

i niejednokrotnie zagubionego w realizacji celów życiowych. Ksiądz Blachnicki, wychowany w kręgu katolickim, mający za sobą doświadczenie młodzieńczej niewiary, zamierzał urzeczywistniać szczytne ideały humanistyczne przez trud własnej pracy. Szlachetność wychowania nakazywała mu służbę Polsce, młodzieży, rodzinom, jednakże uwięzienie w KL Auschwitz uzmysłowiło mu słabość natury ludzkiej, niezdolnej do realizacji tychże celów. Po swoim nawróceniu w celi śmierci katowickiego więzienia (14 czerwca 1942 r.) zrezygnował z kariery wojskowej, a pomaganie człowiekowi w poszukiwaniu egzystencjalnego szczęścia zaczął realizować na drodze Ewangelii i kapłaństwa⁵.

Jeszcze w latach 50. XX w., po nocy okupacji niemieckiej i stalinizmu, rozpoczął wielką akcję odnowy religijno-moralnej będącej realizacją Ślubów Jasnogórskich kard. Stefana Wyszyńskiego z 1956 r., mówiących o poszanowaniu budzącego się życia oraz konieczności walki z pijaństwem i rozwiązłością. Akcja Krucjaty Wstrzemięźliwości (1957 r.) przyniosła wielkie owoce, ujawniając skuteczność działań *non violence* przez post, modlitwę, jałmużnę oraz gromadząc w ciągu trzech lat około 100 000 dorosłych dobrowolnych abstynentów. Dlatego jej katowicka centrala została zlikwidowana przez władze komunistyczne (1960 r.), a ks. F. Blachnicki uwięziony⁶.

Pragnienie takiego ewangelicznego, skutecznego wpływu na życie społeczne leżało u podstaw tworzenia ruchu Żywego Kościoła (Ruchu Światło–Życie), bazującego m.in. na pogłębionym nauczaniu Soboru Watykańskiego II, dokumentach dotyczących ewangelizacji, katechumenatu, odnowy biblijnej, liturgicznej, ekumenicznej i nauczaniu społecznym Kościoła. Spotkanie z ówczesną „teologią wyzwolenia” nakładało się na osobiste doświadczenie wiary i głęboką znajomość teologii u ks. F. Blachnickiego, który w 1979 r. ogłosił Krucjatę Wyzwolenia Człowieka. Jan Paweł II widział w owej ewangelizacji życia społecznego urzeczywistnienie rodzimej „teologii wyzwolenia”⁷.

2. PRZESŁANIE RELIGIJNO-SPOŁECZNE KRUCJATY WYZWOLENIA CZŁOWIEKA

Program Krucjaty Wyzwolenia Człowieka będący kolejną inicjatywą religijno-społeczną zainicjowaną przez ks. F. Blachnickiego bazował na przesłankach naturalnych i nadprzyrodzonych⁸. Analizy dokonywane w latach 70. XX w.,

⁵ Por. F. Blachnicki, *On przywrócił mi wzrok*, Kraków 2011.

⁶ Por. A. Wodarczyk, *Prorok żywego Kościoła*, Katowice 2008, s. 177–187.

⁷ Jan Paweł II stwierdził: „my mamy swoją własną teologię wyzwolenia, jest ona bardzo głęboko wpisana w dzieje naszej ojczyzny. Wiemy, że Chrystus w najgorszych okresach tych dziejów był dla nas natchnieniem i źródłem, ażeby nie rezygnować z wolności człowieka i wolności narodu” (21.02.1979) – cyt. za: F. Blachnicki, *Problem alkoholizmu...*, s. 19.

⁸ Por. tenże, *Krucjata Wyzwolenia Człowieka, czyli Dzieło Niepokalanej, Matki Kościoła. Podręcznik*, Kraków 2017 [dalej: KWCP], s. 39.

zawarte w prognozach Polskiej Akademii Nauk „Polska 2000”, wskazywały na zagrożenie bytu biologicznego narodu przez rozwijający się obyczaj pijaństwa i związany z nim alkoholizm („prognoza równi pochyłej”)⁹. Zapobieżenie tym tendencjom wymagało podjęcia przez jak największą grupę osób całkowitej abstynencji kształtującej obyczajowość, w której alkohol przestanie odgrywać przewodnią rolę w radzeniu sobie z problemami osobistymi oraz w kontaktach międzyludzkich i społecznych¹⁰.

Taka obyczajowość zarówno służy wychowaniu dzieci i młodzieży do trzeźwości, jak i wspiera osoby uzależnione, czyli wymagające zachowywania przez całe życie całkowitej abstynencji terapeutycznej, co wynika z nieuleczalnego charakteru choroby alkoholowej. Gdy w latach 90. XX w. nastąpił rozwój naukowej wiedzy o rozwiązywaniu problemów alkoholowych, ponownie okazało się, że zasada dobrowolnej abstynencji odgrywa kluczową rolę w formowaniu trzeźwego społeczeństwa¹¹. Równocześnie wskazywano, że oprócz problemów alkoholowych i tych związanych z seksualnością człowieka¹² (po powołaniu Krucjaty Wyzwolenia Człowieka powstała wyspecjalizowana Diakonia Życia Ruchu Światło–Życie¹³) pojawiają się inne zniewolenia łączone z technikami cyfrowymi, narkotykami, sektami, manipulacjami¹⁴. Jednakże abstynencja od spożywania alkoholu w niewielkich ilościach, akceptowanego społecznie, stanowi nie tylko doskonałą szkołę profilaktyki uzależnień substancjalnych i behawioralnych, ale także etycznego zaangażowania w życiu społecznym: wychowawczym i kulturowym, ekonomicznym, a także samorządowym i politycznym¹⁵.

Stąd Jan Paweł II, wspominając po kilkunastu latach dar proklamowania Krucjaty Wyzwolenia Człowieka, tak mówił w Płocku 7 czerwca 1991 r.: „wasze pokolenie przedłuża tę tradycję, pragnie wejść w trzecie millennium chrześcijaństwa, unikając wad i grzechów przez pracę nad sobą, pielęgnowanie cnót, zwłaszcza abstynencji, prawdomówności, odwagi i męstwa. Polska i świat u progu trzeciego tysiąclecia potrzebują ewangelicznego zaczyunu”¹⁶.

⁹ Por. *Deklaracja V Krajowej Kongregacji Odpowiedzialnych Ruchu Światło–Życie w sprawie zaangażowania członków Ruchu w aktualne problemy narodu*, w: F. Blachnicki, *Prawda – Krzyż – Wyzwolenie...*, s. 75–76.

¹⁰ Kierunek takiego działania potwierdza dzisiaj *Narodowy Program Trzeźwości*, Warszawa 2018.

¹¹ Por. F. Blachnicki, *Problem alkoholizmu...*, s. 22; Z. Kaniecki, *Abstynencja dobrowolna i abstynencja uzależnionych. Aspekty teologiczne*, w: *Abstynencja – między profilaktyką a terapią*, red. P. Kulbacki, Warszawa 2006, s. 19–24; U. Dudziak, *Abstynencja dobrowolna i abstynencja uzależnionych. Aspekty psychologiczne*, w: tamże, s. 25–39.

¹² Należy zwrócić uwagę na wpływ przedwczesnej inicjacji alkoholowej na wczesną inicjację seksualną – por. S. Grzelak, *Profilaktyka ryzykownych zachowań seksualnych młodzieży*, Kraków 2009, s. 31–35.

¹³ Por. K. Dudzis, *Diakonia Życia Ruchu Światło–Życie*, „Roczniki Teologiczne” 8 (2004), s. 111–113.

¹⁴ Por. KWCP, s. 12–25.

¹⁵ Por. J. Herma, *Powołani do życia w świetle*, Kraków–Carlsberg 2025, s. 40–49.

¹⁶ Jan Paweł II, *W trosce o trzeźwość człowieka*, red. M.P. Romaniuk, Warszawa 2008, s. 161.

Należy podkreślić, że dobrowolna abstynencja, która powinna być podejmowana przez każdego człowieka dobrej woli z pobudek naturalnych, może otrzymać głębszą motywację, jeśli jest powodowana wiarą¹⁷. Z perspektywy teologicznej wyzwolenie człowieka (także w zakresie problemów alkoholowych) związane jest z misją Jezusa Chrystusa, jedyne Zbawiciela wyzwalamącego z wszelkich niewoli mających źródło w grzechu. Krucjata mobilizuje „kolumnę ratunkową” spośród ludzi z miłości otwierających się na dar misji w Duchu Świętym, podejmujących się ratowania swoich braci i sióstr¹⁸.

Biblijne wektory Krucjaty wynikają także z zasadniczej formuły wyzwolenia polegającej na dobrowolnym uzależnieniu od światła prawdy („Poznać prawdę, a prawda was wyzwoli” – J 8,32). Taka droga wolności jest niweczona przez wszelkie „zamroczenia” umysłu i woli człowieka¹⁹. W życiu społecznym napotyka się strach i lęk leżące u podstaw paradygmatu niewolnictwa polegającego na walce o zamianę ról społecznych – dotychczasowi panowie stają się niewolnikami i *vice versa*. Rodzi to lęk, który neutralizowałyby zmieniające aktualną świadomość ludzką substancje psychoaktywne. Pismo Święte wskazuje inny wzorzec. Relacja międzyludzka „pan – niewolnik” budząca lęk i przemoc jest zastąpiona nowym wzorcem: relacją „ojciec – syn”, wynikającą z usynowienia nas przez Boga. Wolność bazująca na powszechnym braterstwie może zakorzenić się jedynie w uznaniu faktu, że wszyscy ludzie mają wspólnego Ojca²⁰. Tak jak Jezus Chrystus ukazał pełnię wolności na krzyżu²¹, tak człowiek może podjąć drogę do wyzwolenia innych przez ofiarę miłości polegającą na bezinteresownej służbie bliźnim prowadzącej do wolności w wymiarze społecznym²².

3. WIELKI JUBILEUSZ JAKO SYNTEZA NAUCZANIA SOBOROWEGO

Odwołanie się do całościowej nauki Soboru Watykańskiego II stanowiło dla Jana Pawła II fundament pod przygotowania do Wielkiego Jubileuszu Roku 2000²³. Papież wzywał do rachunku sumienia z przyjęcia nauki soborowej, dotyczącego miejsca słowa Bożego w życiu chrześcijańskim (*Dei Verbum*), liturgii jako źródła i szczytu życia Kościoła (*Sacrosanctum Concilium*), umacniania eklezjologii komunii (*Lumen gentium*), stylu relacji między Kościołem i światem (*Gaudium et*

¹⁷ Por. KWCP, s. 39.

¹⁸ Por. F. Blachnicki, *Problem alkoholizmu...*, s. 21–22.

¹⁹ Por. tamże, s. 26.

²⁰ Por. tamże, s. 27–30.

²¹ Por. P. Kulbacki, *Liturgia w formacji człowieka ku wolności. Studium w świetle myśli i dzieła ks. Franciszka Blachnickiego*, Lublin 2013, s. 118–122.

²² Por. F. Blachnicki, *Wyzwoleni w Chrystusie. Podręcznik rekolekcji parafialnych*, Kraków 2009, s. 181–192; KWCP s. 28–33; P. Kulbacki, *Liturgia w formacji...*, s. 98–114.

²³ Por. J. Herma, *Powołani do życia...*, s. 199–201.

spes)²⁴. Formację ekklezjalną ruchu Żywego Kościoła (Ruchu Światło–Życie) osadził ks. F. Blachnicki na programie odnowy soborowej streszczonym w tematach związanych z czterema podstawowymi dokumentami – wielkimi konstytucjami *Vaticanum II*²⁵. Program ten w 1978 r. został wzbogacony o formację odwołującą się do wyzwolenia ludu Starego Testamentu, a bazującą na Księdze Wyjścia. Biblijny *Exodus* stanowi wzorzec dla zrozumienia wyzwalającej misji Jezusa Chrystusa i Kościoła, urzeczywistniającej się w liturgii²⁶.

Równocześnie, mimo przewyciężenia głównego nurtu teologii wyzwolenia, nadal wykorzystywana jest ona przez środowiska lewicowe. Jan Paweł II podkreślał, że „wobec łamania podstawowych praw człowieka przez reżimy totalitarne niemało chrześcijan, niestety, wykazało brak rozeznania, który czasem przeradzał się nawet w przyzwolenie? I czy nie powinniśmy ubolewać, patrząc na ciemne strony współczesności, nad współodpowiedzialnością licznych chrześcijan za przejawy głębokiej niesprawiedliwości i nierówności społecznej?”²⁷. Dlatego u progu trzeciego tysiąclecia papież wzywał do realizacji wskazań nauki społecznej Kościoła (por. TMA 36)

4. IMPULSY DLA ŻYCIA CHRZEŚCIJAŃSKIEGO NA PRZEŁOMIE WIEKÓW

Wielki Jubileusz Roku 2000 stanowił istotną dominantę pontyfikatu Jana Pawła II. Cezura dwu tysiącleci od narodzenia Zbawiciela dała impuls do zintensyfikowania realizacji nauczania *Vaticanum II*, czyli ponownego, pogłębionego przyjęcia fundamentalnych wskazań soborowych, które powinny pomóc rozwojowi życia Kościoła w zbliżającej się nowej erze technologicznej tworzącej epokę zmian. *Novo millennio ineunte* pozwala odczytać z perspektywy trzeciego tysiąclecia założenia Krucjaty Wyzwolenia Człowieka. Zawiera wiele postulatów dotyczących postaw chrześcijańskich korelujących z programem Krucjaty.

Wprowadzając w nowe tysiąclecie, Jan Paweł II widział entuzjazm w podejmowaniu, w 35. lat po zakończeniu *Vaticanum II*, „refleksji [Kościoła] nad kształtem swojej odnowy, aby dzięki temu mógł z nową energią podjąć swą misję ewangelizacyjną” (NMI 2). Słowa te przypominają członkom Krucjaty, że nie zdoła się zainicjować w Kościele ewangelizacyjnej misji odnowy religijno-moralnej bez entuzjazmu człowieka pragnącego uwolnienia bliźniego i struktur społecznych od grzechu egoizmu. Wysiłek ewangelizacyjny, nawet poparty postem, modlitwą

²⁴ Por. Jan Paweł II, List apostolski *Tertio millennio adveniente* (1994) [dalej: TMA], nr 36.

²⁵ Program formacji animatorów Krucjaty został oparty o skorelowany z konstytucjami soborowymi schemat: Światło–Życie, nowy człowiek, nowa wspólnota, nowa kultura – por. F. Blachnicki, *Wyzwoleni w Chrystusie...*, s. 80, 88–89.

²⁶ Por. tenże, *Problem alkoholizmu...*, s. 21.

²⁷ Jan Paweł II, List apostolski *Tertio millennio adveniente* (1994) [dalej: TMA], nr 36.

i jałmużną, nie otworzy ludzkich serc, jeśli będzie pozbawiony radości świadków i ich entuzjazmu w dzieleniu się swą wolnością z bliźnimi (por. NMI 1–3).

Doświadczenie „oczyszczenia pamięci” i przebaczenia powinno towarzyszyć tym, którzy podejmując Krucjatę Wyzwolenia Człowieka, doznali zranienia ze strony swego środowiska, a szczególnie najbliższych – jest to fundamentalna droga uzdrawiania współzależnienia zarówno w wymiarze relacji osobistych, jak i w życiu społecznym. Wielką rolę w uzdrowieniu pamięci i współzależnienia powinien odgrywać tutaj sakrament pokuty i pojednania (por. NMI 6, 37).

Do Krucjaty Wyzwolenia Człowieka wstępuje wiele młodych ludzi ulegających impulsowi wiary i miłości, kierujących się nadzieją, która „zawieść nie może” (Rz 5,5)²⁸. Należy ukazywać młodzieży poszukującej sensu życia i tęskniącej za autentycznymi wartościami prawdziwe oblicze Jezusa Chrystusa oraz przybliżać Jego orędzie, „choć trudne i naznaczone przez krzyż” (por. NMI 9). Dlatego – mimo iż wydaje się, że nazwa „krucjata” jest taka niedzisiejsza – wskazuje ona na istotę swego programu wyzwolenia: przez Jezusa Chrystusa na dobrowolnie przyjętym krzyżu. Ksiądz Blachnicki podkreślał, że paradoksalnie to na nim Jezus Chrystus objawił pełnię swej wolności²⁹.

Jan Paweł II, patrząc na młodych i podsumowując jubileusz, konsekwentnie potwierdzał: „odpowiadając na ich entuzjazm, nie wahałem się zażądać od nich, aby dokonali radykalnego wyboru wiary i życia, i wskazałem im porywające zadanie: mają się stawiać «stróżami poranka» (por. Iz 21,11-12), zwiastującymi brzask nowego tysiąclecia” (NMI 9). Z tym stanowczym wołaniem Jana Pawła II korelują ideały Krucjaty wzywającej do takiego ukształtowania egzystencji, aby w formowanej przez członków Krucjaty „nowej kulturze” człowiek żył w wolności dzieci Bożych, tworzył nową obyczajowość trzeźwości i związanej z nią nierozzerwalnie czystości. Tylko porywający entuzjazm członków Krucjaty może wydać owoce przemiany życia społecznego³⁰.

Papież u progu trzeciego tysiąclecia wskazywał też na źródła nowych energii apostołstwa młodych ludzi: kontemplację i modlitwę (por. NMI 15, 32). Życie słowem Bożym (por. NMI 39–40) chroni przed pokusą zniechęcenia, które może dotyczyć członków Krucjaty, gdy owoce ich starań nie pojawiają się „szybko” i „łatwo”, a nawet bywają celowo niweczone (por. NMI 38).

W szczególny sposób Jan Paweł II wskazywał na Maryję jako wzór kontemplacji, gdy „po pielgrzymce do świętego miasta Jerozolimy powracała do domu w Nazarecie, rozważając w sercu tajemnicę Syna (por. Łk 2,51)” (NMI 59).

²⁸ Por. Franciszek, *Bulla Spes non confundit* (2024).

²⁹ Por. F. Blachnicki, *Problem alkoholizmu...*, s. 33–35.

³⁰ „Nowa kultura polega na uwolnieniu człowieka od wszystkiego, co poniża jego godność oraz na rozwijaniu wartości osoby i wspólnoty we wszystkich dziedzinach życia; jest ona dziś bardzo potrzebną formą świadectwa i ewangelizacji; moim świadectwem w tej dziedzinie będzie więc ofiara całkowitej abstinencji od alkoholu, tytoniu i wszelkich narkotyków oraz szerzenie kultury czystości i skromności jako wyrazu szacunku dla osoby” – F. Blachnicki, *Dziesięć kroków ku dojrzałości chrześcijańskiej*, Krościenko 2000, s. 23.

Modlitwa, różnoraka w kształcie, należy do podstawowych form działalności Krucjaty. Nie wyczerpuje modlenia się propozycja zawarta w każdej deklaracji Krucjaty, prezentującej w skrócie jej program. Zamieszczone tam godło Krucjaty odwołuje się do herbu Jana Pawła II – krzyż z wielką literą „M” wskazującą na Maryję pod Chrystusowym krzyżem i z małą literą „m” („my”), naśladujący Jej oddanie Synowi³¹. Modlitwa skierowana do Niepokalanej, Matki Kościoła, odsyła do Niej jako wzoru człowieka „w pełni odkupionego i wyzwolonego i dlatego przez miłość bezgranicznie oddanego w Duchu Świętym Chrystusowi”, potwierdzając, że Krucjata jest dziełem Niepokalanej, Matki Kościoła, i w Jej ręce składane są przyrzeczenia abstynencji od alkoholu wraz z postanowieniami „całkowitego uniezależnienia się od niego”³².

Novo millennio ineunte wypukla prawdę, że dziedzictwo i teologia życia świętych pozwalają zrozumieć misterium Chrystusowego krzyża (por. NMI 7,27). Tekst *Modlitwy* Krucjaty wskazuje na krzyż i ofiarę Jezusa Chrystusa, a także przywołuje postaci: św. Stanisława (patrona ładu moralnego) i św. Maksymiliana Kolbe (ofiarującego swe życie za bliźnich)³³.

Jan Paweł II uwydatnił rolę rozwoju życia chrześcijańskiego na wielu płaszczyznach, do których należy nie tylko modlitwa, ale również niedzielna Eucharystia i inne sakramenty, zwłaszcza pokuty i pojednania (por. NMI 35, 37). Przypominając soborowe nauczanie o powszechnym powołaniu do świętości, papież wskazał, że jej dar jest zarazem zadaniem dla każdego ochrzczonego (por. NMI 30; KK 40). Ów dar może być przekazywany bliźnim przez służbę polegającą na pewnym stylu życia tworzoną przez Krucjatę Wyzwolenia Człowieka oraz podejmowaną przez chrześcijanina, a także każdego człowieka, który pragnie służyć dobru bliźnich. Świadek Krucjaty wpisuje się w wezwanie papieża, aby czynić Kościół domem i szkołą komunii, gdzie szczególną rolę odgrywają ruchy kościelne (por. NMI 43, 46)³⁴.

5. NOWA „WYOBRAŹNIA MIŁOSIERDZIA” W CENTRUM PROGRAMU KRUCJATY

Jan Paweł II już w pierwszych, programowych dokumentach swego pontyfikatu zwrócił uwagę na miłosierdzie Boże oraz wskazywał na nie w liturgii i działaniach pastoralnych³⁵. Także *Novo millennio ineunte* przywołuje bezpośrednio

³¹ Por. KWCP, s. 37–38.

³² Por. tamże, s. 50–51.

³³ Por. tamże, s. 37.

³⁴ Rolę m.in. Krucjaty Wyzwolenia Człowieka potwierdza *Narodowy Program Trzeźwości*, s. 27.

³⁵ Por. Jan Paweł II, Encyklika *Dives in misericordia* (1980); Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Dekret w sprawie Niedzieli Miłosierdzia Bożego* (2000); F. Blachnicki.

jeden z głównych wątków jego posługi, jakim jest owo miłosierdzie i odpowiedź udzielona na nie przez człowieka. Zawarta w nim idea „nowej wyobraźni miłosierdzia” (por. NMI 50) potwierdza koncepcję Krucjaty Wyzwolenia Człowieka i jej pedagogię.

Papież zauważył, że jakkolwiek posługa miłosierdzia wypływa z komunii wewnątrzkościelnej, to „ze swej natury zmierza do posługi powszechnej, składając nas do podejmowania dzieł czynnej i konkretnej miłości wobec każdego człowieka” (NMI 49). Podkreślił, że jest ona weryfikowana przez skierowanie jej do wszystkich ludzi, zwłaszcza najuboższych, ponieważ są oni znakiem obecności Jezusa Chrystusa (por. Mt 25,35-36, por. NMI 49). Postulowana w liście „opcja preferencyjna na rzecz ubogich” związana jest z zagadnieniem ubóstwa materialnego w wymiarze jednostek i struktur społeczno-ekonomicznych, gdyż „w naszej epoce wiele jest (...) potrzeb, które poruszają wrażliwość chrześcijan. Nasz świat wkracza w nowe tysiąclecie pełen sprzeczności, jakie niesie z sobą rozwój gospodarczy, kulturowy i techniczny, który niewielu wybranym udostępnia ogromne możliwości, natomiast miliony ludzi nie tylko pozostawia na uboczu postępu, ale każe się im zmagać z warunkami życia uwłaczającymi ludzkiej godności” (NMI 50). Jednakże służba ubogim, która stała się jednym z podstawowych wezwań papieża Franciszka³⁶, nie może być utożsamiana tylko z wymiarem materialnym.

Zwrócenie uwagi na sytuacje uwłaczające ludzkiej godności koreluje z zamieszczonym w deklaracji Krucjaty Wyzwolenia Człowieka apelem Jana Pawła II o „przeciwstawianie się wszystkiemu co uwłacza ludzkiej godności” z 22 października 1979 r. Słowa te nie tylko stały się bezpośrednim impulsem do proklamacji Krucjaty Wyzwolenia Człowieka, ale także ukierunkowały ją bardzo szeroko. Post od alkoholu, modlitwa, jałmużna – w postaci wzorca obyczajowego dotyczy wyzwolenia we wszelkich strefach życia z tego, co niegodne człowieka. Deklarowana przez członków Krucjaty, wypływająca z miłości konsekwentna abstynencja od alkoholu (niekupowanie, nieczęstowanie) jest „doświadczeniem wstępnym” Krucjaty, otwierającym jej członków na szerokie pole działalności społecznej na rzecz godności człowieka³⁷.

W *Novo millennio ineunte* papież zadaje dramatyczne pytanie: „Jak to możliwe, że w naszej epoce są jeszcze ludzie, którzy umierają z głodu, skazani na analfabetyzm, nie mający dostępu do najbardziej podstawowej opieki lekarskiej, pozbawieni domu, w którym mogliby znaleźć schronienie?” (NMI 50). Zarazem wskazuje kolejne obszary wymagające troski, albowiem „ten krajobraz ubóstwa może poszerzać się bez końca, jeśli do starych jego form dodamy nowe, dotyczące często także środowisk i grup ludzi materialnie zasobnych, którym wszakże

Program wyzwolenia człowieka Jana Pawła II, w: F. Blachnicki, *Prawda – Krzyż – Wyzwolenie...*, s. 126–130.

³⁶ Por. Franciszek, *Bulla Spes non confundit*, nr 15–16.

³⁷ Por. KWCP, s. 49.

zagroza rozpacz płynąca z poczucia bezsensu życia, niebezpieczeństwo narkomanii, opuszczenie w starości i chorobie, degradacja lub dyskryminacja społeczna” (NMI 50). Jest to potwierdzenie ukierunkowania Krucjaty na służbę społeczną ludziom, którzy stracili nadzieję.

Novo millennio ineunte wskazało na konieczność rozwijania tradycji posługi miłosierdzia realizowanej od dwu tysiącleci na różne sposoby właściwe danej epoce. Należy uczyć się wyrażania wiary w Jezusa Chrystusa przez odczytywanie „ukrytego wezwania, jakie On kieruje do niego ze świata ubóstwa”. Obecnie tradycja miłosierdzia „wymaga może jeszcze większej inwencji twórczej”. Papież posłużył się tutaj pojęciem nowej „wyobraźni miłosierdzia”. Objawia ją nie tyle skuteczność działań pomocowych, ile raczej „zdolność bycia bliźnim dla cierpiącego człowieka, solidaryzowania się z nim, tak aby gest pomocy nie był odczuwany jako poniżająca jałmużna, ale jako świadectwo braterskiej wspólnoty dóbr”. Solidarność z człowiekiem cierpiącym powinna w nowym tysiącleciu prowadzić do takiego postępowania, aby „w każdej chrześcijańskiej wspólnocie ubodzy czuli się «jak u siebie w domu»». Czyż taki styl bycia nie stałby się największą i najbardziej skuteczną formą głoszenia dobrej nowiny o królestwie Bożym? Bez tak rozumianej ewangelizacji, dokonującej się przez miłosierdzie i świadectwo chrześcijańskiego ubóstwa, głoszenie Ewangelii – będące przecież pierwszym nakazem miłosierdzia – może pozostać niezrozumiane i utonąć w powodzi słów, którymi i tak jesteśmy nieustannie zalewani we współczesnym społeczeństwie przez środki przekazu. Miłosierdzie «czynów» nadaje nieodpartą moc miłosierdziu «słów»” (NMI 50).

W tekście tym papież przestrzega przed redukowaniem pomocy do moralizowania z pozycji wyższości wobec człowieka, który nie zawsze ze swej winy popadł w uzależnienie. Zasada ta przyświecała ks. F. Blachnickiemu, gdy dostrzegał w dobrowolnie podejmowanej abstynencji wyraz solidarności z osobami uzależnionymi, dla których całkowita abstynencja stanowiła warunek powrotu do „normalnego” funkcjonowania w społeczeństwie, a często ocalenia życia³⁸.

Pośród innych wyzwań przełomu tysiącleci papież wymienił nie tylko dewastację środowiska naturalnego i zachowanie pokoju, ale wskazał również na konieczność wrażliwości chrześcijan na „deptanie podstawowych ludzkich praw tak wielu osób, zwłaszcza dzieci”. Wiąże się z tym „powinność czynnej troski o poszanowanie życia każdej ludzkiej istoty od poczęcia aż do naturalnego kresu”. Papież w swoim przesłaniu na nowe tysiąclecie podkreślił, że „służba człowiekowi każe nam wołać w porę i nie w porę, że kto wykorzystuje nowe zdobycze nauki, zwłaszcza w dziedzinie biotechnologii, nie może nigdy lekceważyć podstawowych wymogów etyki, powołując się przy tym na pewną dyskusyjną koncepcję solidarności, która prowadzi do różnego wartościowania ludzkiego życia i do podeptania godności właściwej każdej istocie ludzkiej” (NMI 51). Ksiądz

³⁸ Por. F. Blachnicki, *Wolni i wyzwajający*, Kraków 2010, s. 65–75.

Blachnicki, tworząc Krucjatę Wyzwolenia Człowieka, wskazywał na kluczową rolę „wyzwolenia przez prawdę”, co w godle diakonii wyzwolenia symbolizują słowa: „prawda was wyzwoli” oraz ręce podane w geście równości i solidarności³⁹.

Jan Paweł II podkreślał, że „praktyka miłosierdzia stanie się w konsekwencji także służbą kulturze, polityce, gospodarce i rodzinie, aby wszędzie były przestrzegane podstawowe zasady, od których zależy los człowieka i przyszłość cywilizacji” (NMI 51). Wskazał jasno, iż w szeroko rozumiane miłosierdzie muszą zaangażować się przede wszystkim osoby świeckie. Zarazem przestrzegł przed sprowadzaniem Kościoła do roli instytucji socjalnej. Twierdził, że „relacje ze społecznością świecką winny zawsze kształtować się w sposób respektujący jej autonomię i kompetencje, zgodnie z zaleceniami nauki społecznej Kościoła” (NMI 52).

W Krucjacie Wyzwolenia Człowieka podejmowane są programowe działania mające na celu służbę życiu i wychowaniu do czystości (diakonia życia) oraz służbę realizacji katolickiej nauki społecznej (diakonia narodu, diakonia społeczna). Program Krucjaty Wyzwolenia Człowieka przewiduje współpracę z różnymi środowiskami i specjalistami na rzecz wspólnej troski o dobro człowieka⁴⁰.

ZAKOŃCZENIE

Zamykając obchody Wielkiego Jubileuszu Roku 2000, Jan Paweł II podkreślał, że „nie zbawi nas żadna formuła, ale konkretna Osoba oraz pewność, jaką Ona nas napełnia: Ja jestem z wami”. Dlatego „nie trzeba zatem wyszukiwać «nowego programu». Program już istnieje: ten sam, co zawsze, zawarty w Ewangelii i w żywej Tradycji. (...) Program ten nie zmienia się mimo upływu czasu ewolucji kultur, chociaż bierze pod uwagę epokę i kulturę (...)” (NMI 29). Przeprowadzone powyżej analizy potwierdzają, że we wskazania listu *Novo millennio ineunte* wpisuje się Krucjata Wyzwolenia Człowieka, kontynuując i rozwijając swój program. Stanowi ona obecnie w wielu krajach uniwersalne, bardzo twórcze, owocne narzędzie przywracania człowiekowi wolności, ponieważ jej fundament osadzony jest w biblijnym przesłaniu zbawienia – wyzwolenia człowieka oraz nowej „wyobraźni miłosierdzia”.

BIBLIOGRAFIA

- Blachnicki F., *Dziesięć kroków ku dojrzałości chrześcijańskiej*, Krościenko 2000.
Blachnicki F., *Krucjata Wyzwolenia Człowieka, czyli Dzieło Niepokalanej, Matki Kościoła. Podręcznik*, Kraków 2017.

³⁹ Por. KWCP, s. 30, 52.

⁴⁰ Por. tamże, s. 48.

- Blachnicki F., *On przywrócił mi wzrok*, Kraków 2011.
- Blachnicki F., *Problem alkoholizmu w świetle teologii wyzwolenia*, w: F. Blachnicki, *Prawda – Krzyż – Wyzwolenie. Ku polskiej teologii wyzwolenia*, Kraków 2017, s. 19–36.
- Blachnicki F., *Program wyzwolenia człowieka Jana Pawła II*, w: F. Blachnicki, *Prawda – Krzyż – Wyzwolenie. Ku polskiej teologii wyzwolenia*, Kraków 2017, s. 126–130.
- Blachnicki F., *Wolni i wyzwalający*, Kraków 2010.
- Blachnicki F., *Wyzwoleni w Chrystusie. Podręcznik rekolekcji parafialnych*, Kraków 2009.
- Deklaracja V Krajowej Kongregacji Odpowiedzialnych Ruchu Światło–Życie w sprawie zaangażowania członków Ruchu w aktualne problemy narodu*, w: F. Blachnicki, *Prawda – Krzyż – Wyzwolenie. Ku polskiej teologii wyzwolenia*, Kraków 2017, s. 75–81.
- Dudziak U., *Abstynencja dobrowolna i abstynencja uzależnionych. Aspekty psychologiczne*, w: *Abstynencja – między profilaktyką a terapią*, red. P. Kulbacki, Warszawa 2006, s. 25–39.
- Dudziak K., *Diakonia Życia Ruchu Światło–Życie*, „Roczniki Teologiczne” 8 (2004), s. 111–113.
- Franciszek, Bulla *Spes non confundit* (2024).
- Górski J., *Teologia wyzwolenia*, w: *Wielka encyklopedia nauczania Jana Pawła II*, Radowo 2014.
- Grzelak S., *Profilaktyka ryzykownych zachowań seksualnych młodzieży*, Kraków 2009.
- Herma J., *Powołani do życia w świetle*, Kraków–Carlsberg 2025.
- Jan Paweł II, Encyklika *Dives in misericordia* (1980).
- Jan Paweł II, List apostolski *Novo millennio ineunte* (2001).
- Jan Paweł II, List apostolski *Tertio millennio adveniente* (1994).
- Jan Paweł II, *W trosce o trzeźwość człowieka*, red. M.P. Romaniuk, Warszawa 2008.
- Kaniecki Z., *Abstynencja dobrowolna i abstynencja uzależnionych. Aspekty teologiczne*, w: *Abstynencja – między profilaktyką a terapią*, red. P. Kulbacki, Warszawa 2006, s. 19–24.
- Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Dekret w sprawie Niedzieli Miłosierdzia Bożego* (2000).
- Kongregacja Nauki Wiary, Instrukcja *Libertatis conscientia* (1986).
- Kongregacja Nauki Wiary, Instrukcja *Libertatis nuntius* (1984).
- Kulbacki P., *Liturgia w formacji człowieka ku wolności. Studium w świetle myśli i dzieła ks. Franciszka Blachnickiego*, Lublin 2013.
- Narodowy Program Trzeźwości*, Warszawa 2018.
- Wodarczyk A., *Prorok żywego Kościoła*, Katowice 2008.